

Definitieve nota van uitgangspunten



Culemborg

Besluit College van B&W: 24.03.2026

Vastgesteld door de gemeenteraad op: **de definitieve versie**

(GZDGCB2484687/2485022)

Inhoud	
Besluit College van B&W: 24.03.2026	2
Vastgesteld door de gemeenteraad op: de definitieve versie	2
Inleiding.....	6
1. De omgeving van het projectgebied.....	8
2. Het projectgebied.....	11
3. Ruimte – massa	14
4. Het te realiseren programma	16
5. Bestaand beleid	19
6. Van concept naar definitieve nota van uitgangspunten.....	20
Bijlage 1 Milieuaspecten	21
Bijlage 2 Onderbouwing programma onderwijs en sport	22
Bijlage 3 Onderbouwing kwaliteitsniveau onderwijsgebouw	24
Bijlage 4 KLIC melding	26
Bijlage 5 Participatieverslag KWC.....	27

Nota

Wat is een Nota van Uitgangspunten

Een nota van uitgangspunten (NvU) in gebiedsontwikkeling is een beleidsdocument waarin een gemeente vastlegt welke doelen, randvoorwaarden en ambities gelden voor de ontwikkeling van een bepaald gebied. Het is het startdocument dat richting geeft aan het verdere ontwerpproces.

De nota van uitgangspunten:

- Geeft duidelijke kaders aan ontwikkelaars en ontwerpers;
- Zorgt dat plannen aansluiten bij gemeentelijk beleid
- Vormt de basis voor verdere uitwerking (bijvoorbeeld voor een ontwerp, inrichtingsplan en omgevingsplan).

Deze NvU is één van de documenten die in de initiatieffase van het proces Stedelijke ontwikkeling (PSO) Culemborg wordt opgesteld. Het Koningin Wilhelmina College (hierna Het KWC) is bouwheer voor de ontwikkeling van het KWC. De gemeente en Het KWC sluiten een bouwheerovereenkomst. De gemeente is bouwheer van de nieuwe sporthal. Met het door de gemeenteraad vaststellen van deze nota is vastgelegd wat de gemeente Culemborg voor randvoorwaarden stelt aan het te realiseren project van Het KWC en Sporthal Interweij. Gedurende het gehele proces worden de op te stellen documenten getoetst aan deze nota.

In deze eerste (initiatief-) fase van het project is nog niet alles bekend. Het kan dus voorkomen dat de inzichten over één of meer vastgestelde randvoorwaarden wijzigen. Het eventueel wijzigen van randvoorwaarden moet tijdens het besluitvormingstraject van de fase waarin dat gebeurt aan de gemeenteraad (met redenen) ter goedkeuring worden voorgelegd.

Proces

De gemeenteraad heeft op 28 september 2023 het Integraal Huisvestingsplan Onderwijs (IHP) vastgesteld. Er is daarna een start gemaakt met het haalbaarheidsonderzoek, dat is vastgesteld op 27 juni 2024. Op 27 maart 2025 is door de raad een voorkeursscenario en een aantal kaders vastgesteld. Deze kaders en die uit het IHP zijn verwerkt in deze NvU.

Deze NvU is opgesteld door het projectteam van de gemeente Culemborg. De conceptversie is door het college van B&W in november 2025 vrijgegeven voor participatie. Naar aanleiding van de participatie (zie uitgebreide beschrijving in bijlage 5) zijn enkele wijzigingen doorgevoerd. Participatie heeft niet geleid tot wijzigingen van de uitgangspunten. Deze aangepaste versie wordt vervolgens aan de raad ter besluitvorming voorgelegd. Na vaststelling door de raad is de volgende stap in het proces het opstellen van een ontwerp.

Samenvatting belangrijkste randvoorwaarden en uitgangspunten

Uitgangspunten gebouw

- Voor de twee oudste gebouwdelen geldt renoveren waar kan, en nieuwbouw waar het moet. Het nieuwste deel en de tijdelijke huisvesting voor agora blijven;
- In het geval van nieuwbouw heeft het een compacte opzet met een maximale hoogte van 10meter;
- De nieuwe sporthal heeft een obstakelvrije sportvloer van 30 x 62,8 meter en een obstakelvrije hoogte van 7 meter en is maximaal 12m hoog;
- De gebouwen hebben een eigentijdse en samenhangende architectuur en hoeven hierin niet aan te sluiten op de bestaande buurt. Extra aandacht is er voor de gevel naar de Beethovenlaan;

- De onderwijsgebouwen, de sporthal en het gehele buitenterrein dient toegankelijk te zijn voor mindervalide waaronder mensen in een rolstoel;
- Het gebouw krijgt waar mogelijk gevelgroen, dakgroen en warmtewerende maatregelen;
- Het gebouw sluit aan op het onderwijsconcept maar wordt flexibel ontworpen;
- Bij nieuwbouw en vernieuwbouw is in het IHP gekozen voor de realisatie van energie neutrale schoolgebouwen en op klasse B voor alle Frisse Scholen thema's;
- Er wordt energiebewust ontworpen;
- Van de 4 circulaire uitgangspunten (gebruik wat er al is, voorkom afval, biobased, en remontabel) zetten we voor dit project in op remontabel bouwen en het voorkomen van afval.

Samenvatting buitenruimte

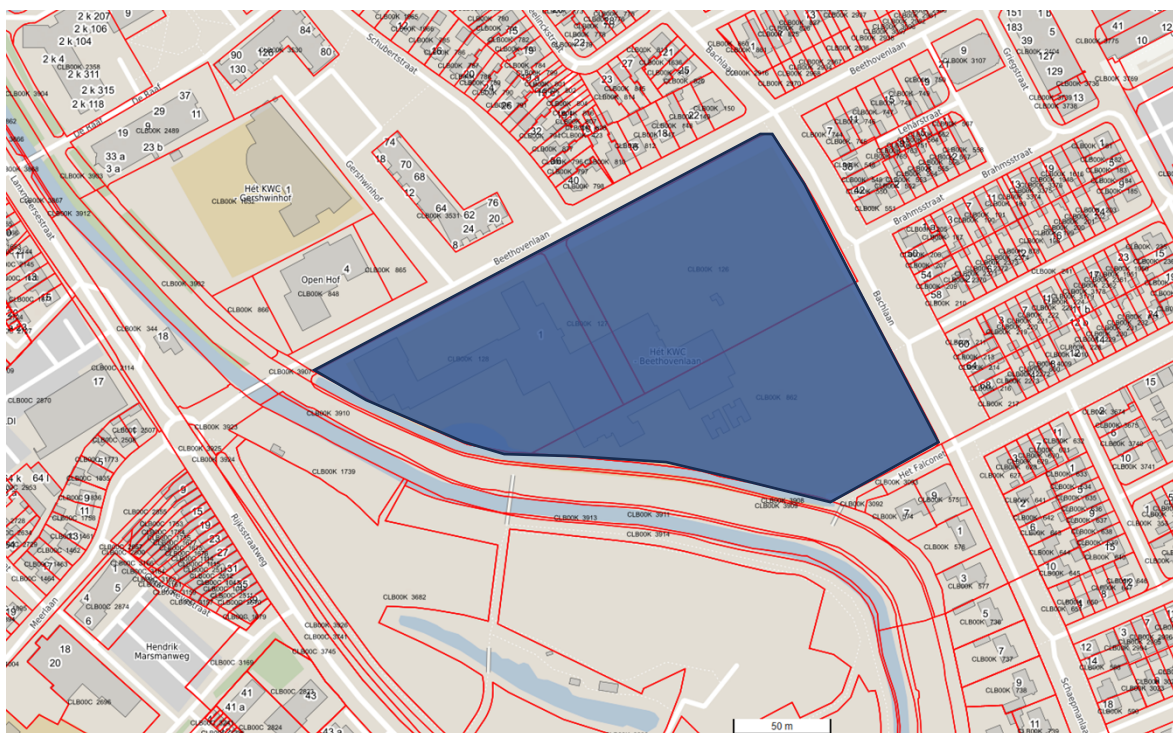
- Er zijn geen ingrepen in de verkeersafwikkeling nodig, parkeren wordt op eigen terrein opgelost;
- De buitenruimte wordt vergroend, klimaatbestendiger en biodiverser;
- Het schoolterrein wordt zo ingericht dat het aantrekkelijk is voor de schooljeugd om er te verblijven;
- Het plan voldoet aan de benodigde waterberging en er worden maatregelen genomen om wateroverlast op het terrein te voorkomen;
- Bij het ontwerp van het terrein is het uitgangspunt dat de plek veilig en openbaar toegankelijk is.

Samenvatting financiën

- De budgetten en kwaliteitseisen zijn vastgesteld in het IHP, er is uitgegaan van een kwaliteitsniveau hoger dan het wettelijke minimum;
- Het financieel kader is zoals opgenomen in het raadsvoorstel van 27 juni 2024 en de begroting 2025.

Inleiding

Deze Nota van Uitgangspunten gaat over het terrein van het KWC in Culemborg aan de Beethovenlaan 1. Het betreft de in blauw aangegeven percelen op figuur 1 (percelen CLBOOK 128, CLBOOK 127, CLBOOK 126, CLBOOK 862). Het gebouw van de KWC aan de Gershwinhof blijft voorlopig in gebruik. De wens is om dit op termijn te integreren op het terrein aan de Beethovenlaan 1. In deze Nota van Uitgangspunten is hier alvast rekening mee gehouden.



Figuur 1: percelen KWC aan de Beethovenlaan 1, in blauw aangegeven.

De gemeenteraad heeft op 28 september 2023 het Integraal Huisvestingsplan Onderwijs (IHP) vastgesteld. Uit het IHP komt naar voren dat het KWC de hoogste urgentie heeft vanwege de leeftijd, het binnenklimaat en de staat van deze bouwdelen. Er is daarna een start gemaakt met het haalbaarheidsonderzoek, dat is vastgesteld op 27 juni 2024. Na vaststelling van het haalbaarheidsonderzoek, is op verzoek van de raad een verdiepingsonderzoek naar de verschillende scenario's uitgevoerd. Dit onderzoek is onder leiding van de gemeente, in samenwerking met het KWC, uitgevoerd door HEVO. In een beeldvormende avond op 23 januari 2025 zijn deze scenario's gepresenteerd en heeft de raad input gegeven op de scenario's. Op 27 maart 2025 is door de raad vastgesteld (middels raadsbesluit + amendement) om:

- bouwdeel 1 en bouwdeel 2 te vernieuwen: d.w.z. renoveren waar het kan en nieuwbouw waar het 'moet';
- hergebruik van bouwdeel 3 door hem in tact te houden;
- Sporthal Interweij op de KWC-locatie te integreren. De nieuwe sporthal op het KWC-terrein wordt een volwaardige vervanger voor sporthal Interweij, inclusief ruimte (sportkantine) ter ondersteuning van het verenigingsleven.

Daarnaast is besloten om de opbrengsten van de beeldvormende avond van 23 januari 2025 als kader mee te nemen in de ontwerpfase:

- Kostenbewustzijn; het financieel kader is zoals opgenomen in het raadsvoorstel van 27 juni 2024 en de begroting 2025;

- Circulariteit; behoud bouwdelen, dan wel hergebruik van materialen tenzij niet anders mogelijk;
- Verkeer – en mobiliteit; het ontwerp zorgt ervoor dat de verkeersstromen verbeterd worden;
- Groen en biodiversiteit; de omgeving zoals het schoolplein is groen en openbaar toegankelijk;
- Participatie; er is ruimte voor de omgeving om mee te denken over het ontwerp;
- Sport; er is voldoende ruimte voor sport passend bij het profiel ‘Sport’ van het KWC;
- Overlast; er is voor leerlingen, docenten en omwonenden zo min mogelijk overlast bij de bouwfase.

Bovenstaande kaders zijn verwerkt in deze Nota van Uitgangspunten.

Omgevingsplan

Het plangebied ligt in het Omgevingsplan Terweijde. De locatie heeft de bestemming “Maatschappelijk”. Hierbinnen zijn educatieve en sportvoorzieningen mogelijk net zoals voorzieningen voor verkeer en verblijf. Het bouwvlak ligt om het huidige gebouw. De nieuwbouw heeft niet dezelfde footprint. Een planologische procedure is nodig om de nieuwbouw mogelijk te maken. Van belang zijn verder de gebiedsaanduiding “milieuzone – beschermingsgebied boringsvrije zone en koude-warmteopslagvrije zone”. In deze zone is het niet toegestaan boringen uit te voeren ten behoeve van een koude- warmteopslag. Ook grenst het gebied aan de Meerkade, een gebied dat beschermd wordt vanwege de cultuurhistorische waarde.



Figuur 2: Omgevingsplan Terweijde

1. De omgeving van het projectgebied

Water en groen

Het KWC ligt aan “de Meer”, deze oude watergang was al aanwezig voor dat de stad Culemborg gesticht werd. Deze is inmiddels aangewezen als cultuurhistorisch waardevol en zo ook opgenomen in het omgevingsplan. Het uitgangspunt is om de watergangen zichtbaar te houden en de beleving te versterken.



Figuur 3: Kaart uit 1815



Figuur 4: Kaart uit 1900

Naast het KWC liggen sportvelden, deze zijn richting woningen omzoomd door bomen/struiken. Dit is begrijpelijk vanwege de functie en de drukte die dat met zich mee kan brengen. Aan de andere kant vormt de school nu een (verhard) obstakel tussen de aantrekkelijke groene zone (Meerkade) en de wijk Terweijde.

Uitgangspunt is om door middel van een groene (en openbare) inrichting van het schoolterrein en sportvelden er een betere verbinding ontstaat tussen wijk en de Meerkade. Door aan te sluiten op de zichtlijnen vanaf de Gershwinhof en Schubertstraat kan deze verbinding ontstaan. Een groene omgeving met prettige routes draagt bij aan gezonde leefomgeving. De locatie is dan niet alleen waardevol als gezonde omgeving voor de schoolkinderen maar draagt ook bij aan de wijk als geheel.

Verkeer

De huidige locatie ontsluit via de Beethovenlaan en dan richting de Lanxmeersestraat/ Rijksstraatweg. Begin 2024 is de Beethovenlaan heringericht. Dit was noodzakelijk in verband met de verkeersveiligheid.











De Beethovenlaan heeft na de herinrichting dezelfde functie behouden. Een 30 km/uur weg die zowel scholen, woningen als andere voorzieningen ontsluit en een belangrijke toevouerroute is naar winkelcentrum Chopinplein. Deze weg heeft nog voldoende capaciteit om eventueel extra verkeer te verwerken.

Daarnaast zorgen de grote fietsstromen en overstekende leerlingen (tussen de verschillende gebouwen) voor veel onveilige situaties. Er moet onderzocht worden of een verbinding via de Meerkade mogelijk is zodat een veilige en aantrekkelijk alternatief geboden kan worden.

Bebouwing

Het KWC grenst aan de wijk Terweijde. De bebouwing bestaat hoofdzakelijk uit open bouwblokken met vrijstaande, twee-onder-één-woningen of eengezinswoningen van twee bouwlagen met een kap. Het KWC is zelf onderdeel van een zone met afwijkende, vrij liggende bebouwing van 1 tot 5 bouwlagen. De huidige school heeft een bouwhoogte van ongeveer 10 meter. De functies zijn maatschappelijk (zorg, onderwijs, kerk) en aan de randen wonen (appartementen). Deze zone is deels groen deels verhard voor parkeren en de ontsluiting.



-  struiken inclusief bomenrij
-  De Meer / Meerkade
-  auto-ontsluiting
-  langzaamverkeer verbinding Terweijde – Meerkade
-  bebouwing Terweijde twee bouwlagen plus kap
-  vrij liggende bebouwing 1 tot 5 bouwlagen
-  KWC (gebouwd deel Beethovenlaan 1) renoveren waar kan, nieuwbouw waar moet
-  KWC deel wordt niet gesloopt
-  (mogelijke) zichtassen tussen wijk en groen
-  tankstation

Figuur 5: analyse omgeving

Terweijde

De impact van een middelbare school in/ aan de rand van een woonwijk is groot. De vele scholieren bewegen zich niet alleen op school en het schoolplein, maar er zijn allerlei bewegingen van en naar de school en rondom de school. Waar momenteel zicht op is:

- Verkeersstroom tussen station en school (via Meerlaan). Op piekmomenten erg druk op de Meerlaan, waar ook een basisschool zit (aan twee kanten van de weg). Veel onvoorspelbare fiets-, scooter-, fatbike- bewegingen op de weg terwijl er kinderen oversteken. Zijn eerder klachten over geweest.
- Route school en Plus (Chopinplein). In pauzes en tussenuren gaan veel leerlingen naar de Plus. Dit gaat vaak gepaard met lawaai en het achterlaten van rotzooi. De speelplek aan de Griegstraat is een verblijfsplek waar scholieren eten en samenkomen.
- Veel leerlingen komen samen in de beweegtuin bij Achter de Raaf. Bij slecht weer ook in de portieken. Bewoners voelen zich hierdoor niet veilig.

Een belangrijk uitgangspunt is dat er op het schoolplein een goede, aantrekkelijke plek komt waar de scholieren kunnen hangen/ eten/ samenkomen.

Een goede route naar het station is van belang. Maar dit valt buiten de scope van dit project.

2. Het projectgebied

Het oorspronkelijke gebouw is in 1966 gebouwd. Daarna zijn er twee gebouwdelen aangebouwd. Het bouwdeel uit 2007 blijft staan. De twee oudste gebouwen voldoen functioneel en bouwtechnisch niet meer. Het uitgangspunt voor deze gebouwdelen is renoveren waar kan, en nieuwbouw waar het moet. Ook blijft in eerste instantie de tijdelijke huisvesting voor Agora staan. De wens is dat er op den duur permanente huisvesting komt op locatie voor Agora.

Op de locatie staat een trafo ruimte (aangegeven met de blauwe ster). Deze zal ten behoeve van de sporthal verplaatst moeten worden.



Figuur 6: bebouwing huidige locatie

Verkeer

Vanuit verkeer gezien zijn er geen grote belemmeringen in de verkeersafwikkeling indien op de KWC locatie een nieuw integraal gebouw met de functies school en sporthal wordt ingepast. Er komt meer programma dan in de huidige situatie. Maar de functies zijn op andere momenten in gebruik en daarmee wordt de piek niet groter. Dat betekent dat het verkeer via de huidige Beethovenlaan en de rotonde afgewikkeld kan worden en er hiervoor geen ingrepen nodig zijn.

Vanzelfsprekend dient de locatie goed bereikbaar te zijn voor hulpdiensten en dienen de plannen ter goedkeuring aan de hulpdiensten te worden voorgelegd.

In de parkeerbehoefte van zowel de school als de sporthal (en dubbelgebruik is hierbij mogelijk) dient zoveel mogelijk op eigen terrein te worden voorzien. Overlast in de directe omgeving dient te worden voorkomen. In de toekomst zal het aantal elektrische voertuigen fors toenemen. Tevens neemt de vergrijzing toe. De behoefte naar parkeerplaatsen voor mindervaliden en de parkeerplaatsen met laadpalen neemt toe. Hiermee dient vooraf rekening gehouden te worden.

Beide voorzieningen (school en sporthal) vragen om veel ruimte voor fiets parkeren. Er dient vooraf goed te worden nagedacht over de locatie van de fietsenstalling, de grootte en bereikbaarheid. Deze is in de huidige situatie niet optimaal. Er zijn nu veel verschillende ingangen naar het perceel die dicht bij elkaar liggen. De voorkeur heeft het om de grote stroom fietsers (komend vanaf rotonde Rijksstraatweg – Beethovenlaan) zo snel mogelijk via een aparte ingang (fietspad?) naar een fietsenstalling te leiden.

Groen, biodiversiteit, landschap

Het KWC ligt op een bijzondere locatie in Culemborg: langs de rivier de Meer en nabij Caetshage (Lanxmeer). Hierdoor grenst het aan een belangrijke groenblauwe verbinding die het buitengebied verbindt met het centrum van Culemborg. Aan de Meer zijde heeft het KWC nu ook een groene parkachtige inrichting met een paar mooie en groot uitgroeiende bomen. De groenblauwe structuur hier moet in ieder geval gewaarborgd blijven en het liefst ook versterkt.

De Beethovenlaan is vorig jaar helemaal opgeknapt. Hierbij is meer ruimte gegeven voor groen en ook aan de bestaande bomen op het KWC- Terrein. Deze bomen zijn zeer waardevol en belangrijk voor de verkoeling van de directe omgeving. Deze bomen moeten worden behouden in het nieuwe plan en beschermd worden tijdens sloop/verbouw en bouw. De verwachting is dat het wortelstelsel voornamelijk op het KWC-Terrein ligt. Hier moet dus dan ook echt rekening mee gehouden worden. Dit alles geldt ook voor de bomen langs de Bachlaan.

Het huidige plein aan de Beethovenlaan kant van het KWC is erg versteend. Bij de nieuwbouw moet hier meer kwalitatief groen worden toegevoegd. Bij voorkeur een aantal grote bomen die ook echt uit kunnen groeien tot een volwassen grote boom.

Vanuit het Biodiversiteitsplan worden de volgende aandachtspunten meegegeven:

- De aanwezige bomen op het schoolterrein dienen zoveel mogelijk te worden behouden of anders te worden gecompenseerd;
- Gevelgroen en dakgroen op en aan het gebouw is gewenst vanuit biodiversiteit en klimaat oogpunt. Daarnaast is het wenselijk er ook nestgelegenheid voor gebouwbewonende soorten worden ingepast in de gebouwen;
- Ook dient er in de groene inrichting van de buitenruimte rekening gehouden te worden met 3 ambassadeurssoorten beschreven in het Biodiversiteitsplan op pag. 35 t/m 37.

Aanvullende uitgangspunten:

- Kies inheems plantmateriaal dat past op de plek;
- Zorg voor groene verbindingen langs en door het gebied die aantrekkelijk zijn voor flora en fauna;
- Het parkeren voor de auto dient zo groen mogelijk te worden ingepast met hagen en bomen. Daarnaast is het wenselijk de nieuwe parkeerplaatsen worden uitgevoerd in grasbeton parkeren;
- Vooraf aan sloop en/of verbouw moet er een quickscan flora en fauna worden uitgevoerd, zowel buiten als in het gebouw.

Flora en fauna

Negatieve effecten op met name gebouwbewonende beschermde soorten zijn niet op voorhand uitgesloten. Daarom is in ieder geval een quickscan flora fauna nodig.

Mogelijk blijkt op basis van de quickscan dat er nog aanvullende natuuronderzoeken (bijv. vleermuis, huismus), mitigerende maatregelen en/of een natuurvergunning nodig zijn.

Water

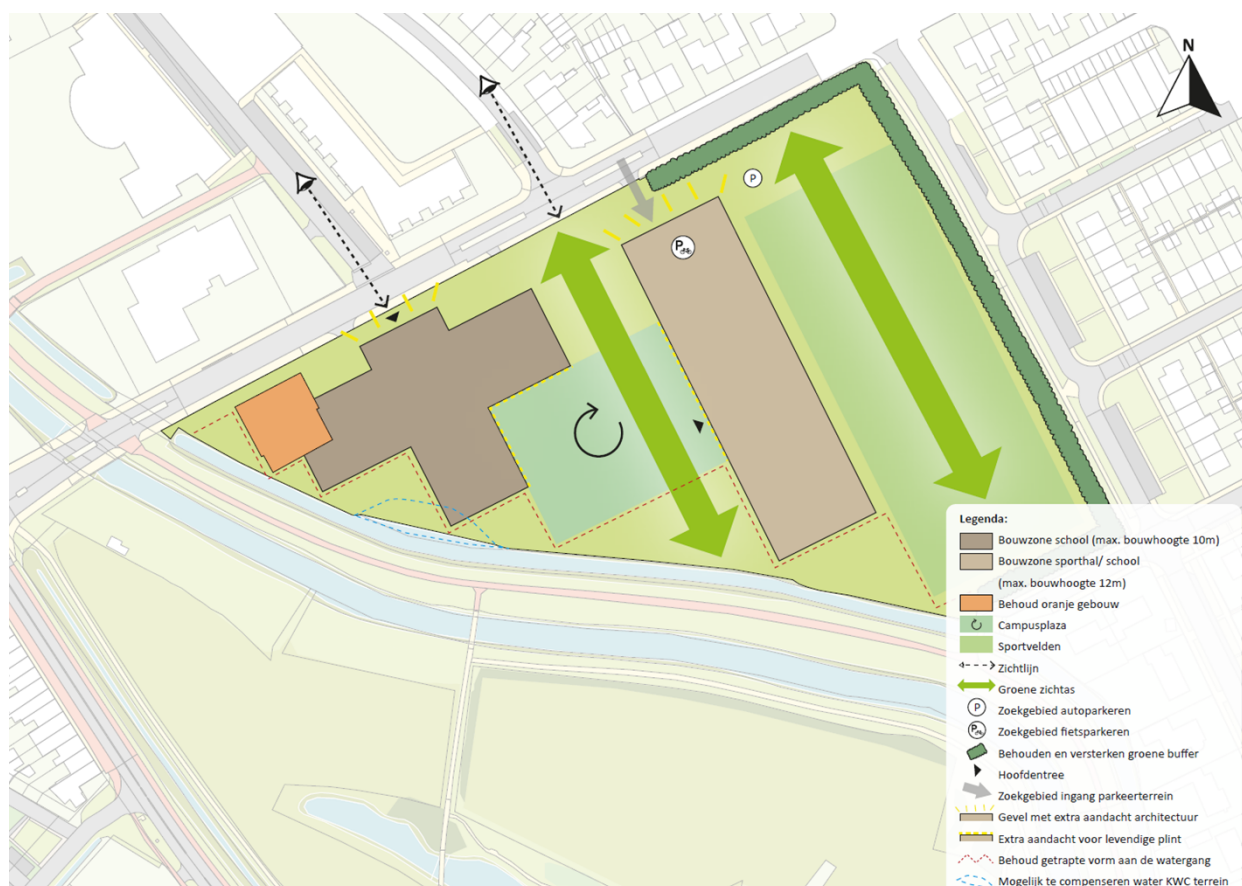
De zuidkant van het KWC-terrein grenst aan De Meer. Dit is een belangrijke A-watergang, voor de afvoer van hemelwater. De Meer is in eigendom en beheer van Waterschap Rivierenland. Langs De Meer ligt een waterberging die in eigendom en beheer is van het KWC. Op het plan dient er conform de eisen van het waterschap een wateronderzoek uitgevoerd te worden waarmee de weging van het waterbelang gemaakt kan worden.

Het huidige sportveld wordt een groot deel van het jaar niet gebruikt. Dit komt onder andere doordat het veld snel nat wordt. Om het sportveld een groter deel van het jaar te kunnen gebruiken, zijn aanpassingen nodig. De naastgelegen Componistenbuurt is gevoelig voor wateroverlast. Dit komt uit de klimaatstresstest naar voren.

Milieu algemeen

In het algemeen geldt dat de kwaliteit van de leefomgeving minimaal hetzelfde moet blijven of zo mogelijk verbeteren. Vlakbij de school ligt een LPG tankstation. De school geldt als een kwetsbaar gebouw te beschermen vanwege externe veiligheidsrisico's door de aanwezigheid van dit LPG tankstation. Voor het plan is uitwerking nodig over te nemen maatregelen en verantwoording van restrisico externe veiligheid. Een schoolgebouw wordt tevens gezien als een geluidgevoelig object. Voor nieuwbouw moet een akoestisch onderzoek worden uitgevoerd. Voor een deel van het plangebied gelden archeologische waarden. Hier dient rekening mee gehouden te worden. Tot slot zal ondanks de vrij grote afstand tot een Natura 2000 gebied een stikstofdepositieonderzoek (incl. AERIUS-berekening aanlegfase en gebruiksfase) nodig zijn, waarbij onder de aanlegfase ook voorbereidende werkzaamheden zoals sloop en bouwrijp maken vallen. Zie nadere toelichting op de milieuaspecten in de bijlage.

3. Ruimte – massa



Figuur 7: Kaart Nota van Uitgangspunten KWC terrein (de bouwgrenzen van de gebouwen kunnen verschuiven t.o.v. de kaart)

De gebouwen zijn zo gepositioneerd dat er rekening wordt gehouden met zichtlijnen en de bestaande getrapte buitenruimtes grenzend aan de sloot. Het oranje gebouw in het plangebied blijft behouden als onderdeel van de middelbare school. De rest van de middelbare school wordt gerenoveerd of gesloopt indien nodig. In het geval van nieuwbouw geven we globaal de locatie hiervoor aan. Het uitgangspunt in dat geval is een compact nieuw schoolgebouw met een bouwhoogte van maximaal 10 meter. Naast de school komt een sporthal met een bouwhoogte van maximaal 12 meter. Extra aandacht gaat uit naar de architectuur van de voorgevel van de school en de gevel van de sporthal die gericht zijn naar de Beethovenlaan. De nieuwe gebouwen dienen zodanig te worden ingepast dat ze rekening houden met de bezonning en privacy van naburige percelen, de schoolgebouwen en buitenruimten zoals het schoolplein. De gebouwen hebben een eigentijdse en samenhangende architectuur en hoeven hierin niet aan te sluiten op de bestaande buurt.

Tussen de sporthal en de middelbare school ontstaat een groen en verblijfsvriendelijk ingericht plein. De plinten van beide gebouwen aan het plein krijgen extra aandacht door het toevoegen van functies, groen en/of bijzondere architectuur. De aanwezige bomen in het plangebied dienen zoveel mogelijk te worden behouden of anders te worden gecompenseerd. Het auto parkeren vindt plaats in het noordoosten van het plangebied en de ontsluiting van het parkeerterrein is gelegen aan de Beethovenlaan. Het fiets parkeren vindt plaats in de buitenruimte bij de sporthal. Indien nodig wordt een deel van het sportveld gebruikt voor fietsparkeerplaatsen of autoparkeerplaatsen. De sportvelden blijven grotendeels behouden.

De onderwijsgebouwen, de sporthal en het gehele buitenterrein dient toegankelijk te zijn voor mindervalide waaronder mensen in een rolstoel. Dit zal worden getoetst door de Werkgroep Toegankelijkheid.

Sociale veiligheid

Vanuit groen en de wijk zijn er ambities om het schoolterrein openbaar toegankelijk te houden, verblijfsplekken te realiseren voor de jeugd en het ook zo groen mogelijk in te richten. Daarnaast is de veiligheid op het terrein en van de gebouwen ook van belang. Bij het ontwerp van het terrein is het uitgangspunt dat de plek veilig en openbaar toegankelijk is. Indien het toch wenselijk is om een deel van het terrein af te sluiten (bijvoorbeeld rondom het schoolgebouw) dan moet dit zorgvuldig ingepast worden.

4. Het te realiseren programma

Ruimteprogramma onderwijs

Hieronder is het gewenste programma voor het onderwijs opgenomen. In Bijlage 2 wordt dit verder toegelicht.

Uitgangspunt programma KWC Beethovenlaan	
Normatieve ruimtebehoefte volgens VNG norm	9.126m ²
Aanvulling t.b.v. inpassing Agora onderwijs	300m ²
Aanvulling t.b.v. gedeeld gebruik Binask lokalen door leerlingen locatie Gerhswinhof	150m ²
Totale ruimtebehoefte Onderwijs Beethovenlaan	9.576m ²

Flexibiliteit

Bij vernieuwing van schoolgebouwen wordt, conform de visie in het IHP, nagestreefd dat de huisvesting de onderwijsconcepten goed faciliteren; het gebouw dient aan te sluiten bij het onderwijsconcept van de school. Daarnaast dienen ook andere functies in samenhang met onderwijs goed gefaciliteerd te worden. Denk aan kinderopvang of jeugdzorg, maar ook aan de verbinding met de wijk. Er wordt tevens ingezet op flexibiliteit. Hierbij gaat het om interne flexibiliteit, maar ook om transformatiemogelijkheden (adaptief vermogen) van het vastgoed. Flexibiliteit kan ook worden ingezet om ruimtetekorten en ruimteoverschotten op te lossen door de mogelijkheid van het op- en afschalen van gebouwen. De (bouw /installatie-) technische kwaliteit van de schoolgebouwen is uitstekend en onderhoudsvriendelijk. Dit zorgt ervoor dat gebouwen lang meegaan.

Kwaliteit

Ten aanzien van de doelstelling uit het klimaatakkoord om in 2050 een reductie van 95% bereikt te hebben, heeft de gemeente Culemborg een hogere ambitie: energieneutraal in 2040. De ambitie is om energie neutrale schoolgebouwen te realiseren, waarbij gemeente en schoolbesturen in het IHP afspraken hebben vastgelegd over een mogelijk gezamenlijke investering hierin. Op het moment dat extra investeringen nodig zijn om de ambitie te bereiken, zijn de volgende basisafspraken van toepassing:

- Schoolbesturen investeren in verduurzamingsmaatregelen (voor bestaande bebouwing), mits deze binnen 5 jaar terug te verdienen zijn.
- Er wordt zoveel als mogelijk gebruik gemaakt van subsidies.
- Resterende financieringsbedragen worden conform IHP door de gemeente gefinancierd indien deze het bestaande Bouwbesluit overstijgen (bijvoorbeeld naar een ENG gebouw en Frisse Scholen klasse B).

Bij nieuwbouw en vernieuwbouw is in het IHP gekozen voor de realisatie van energie neutrale schoolgebouwen (ENG). Bij nieuwbouw, vernieuwbouw en renovatie zijn alle Frisse Scholen*-thema's relevant (lucht, licht, temperatuur, geluid en energie), waarbij bijzondere aandacht wordt besteed aan het binnenmilieu (lucht en temperatuur). Het streven is om voor alle scholen in Culemborg minimaal klasse B voor alle thema's te bereiken.

** Frisse Scholen verwijst naar een kwaliteitsniveau van schoolgebouwen die gericht is op het creëren van een gezonde en comfortabele leeromgeving. Frisse Scholen omvat verschillende aspecten, waaronder goede luchtkwaliteit, optimale temperatuur- en vochtigheidsniveaus, voldoende daglicht, en geluidsbeheersing. Het doel is om het welzijn, de gezondheid en het comfort van zowel leerlingen als docenten te bevorderen, wat positieve effecten kan hebben op de concentratie, prestaties en het algemene leerklimaat. De Frisse Scholen methodiek streeft naar duurzaamheid en energie-efficiëntie, waarbij moderne technologieën en ontwerpprincipes worden toegepast om een gezonde en aangename leeromgeving te waarborgen.*

De onderbouwing van het kwaliteitsniveau zoals vastgelegd in het IHP is toegevoegd in de bijlage 3.

Financiële randvoorwaarden en uitgangspunten

In het IHP Culemborg van 2023 zijn per opgave budgetten benoemd. Conform het IHP is uitgegaan van een kwaliteitsniveau hoger dan het wettelijk minimum. Om niet alleen aan de wettelijke verplichting te voldoen maar om ook voor toekomstbestendige, langdurig bruikbare onderwijsgebouwen te zorgen, heeft de realisatie van dit kwaliteitsniveau de voorkeur. Echter, indien de middelen door onvoorziene omstandigheden niet toereikend zijn, kan afgeweken worden naar het wettelijk minimum. De kosten voor dit kwaliteitsniveau liggen ca. 33% lager dan het gewenste kwaliteitsniveau (dit geldt niet voor de duurzaamheidsmaatregelen, de inpassing van het Agora-onderwijs en de gymzalen). Hierdoor ontstaat een bandbreedte van het beschikbare budget, waarbij de ondergrens de wettelijke minimumkwaliteit is en de bovengrens het gewenste kwaliteit conform IHP.

Conform het IHP is het aandeel van het schoolbestuur 3,5% van de investeringskosten. Deze eigen bijdrage geldt voor de aanpassingen voor het Agora-onderwijs en de vernieuwing van bouwdeel 1 en 2. Een eventuele eigen bijdrage van het schoolbestuur voor de duurzaamheidsmaatregelen, vernieuwing van de bestaande gymzalen en de toevoeging van de extra gymzaal is nog niet vastgelegd. De aanpassingen aan het terrein zullen voor meerdere functies ingezet gaan worden waardoor er in gezamenlijkheid afspraken over de financiële dekking hiervoor gemaakt worden.

In het vigerend IHP zijn de financiële doorrekeningen gebaseerd op de kengetallen prijspeil 2023. Gezien de financiële doorrekening is gemaakt op hoofdlijnen en op basis van kengetallen geeft deze een indicatie van de werkelijke investeringskosten.

Ruimteprogramma Sport voor sport én onderwijs

Aanvullend aan de te handhaven gymzalen dient een sporthal te komen met een obstakelvrije sportvloer van 30 x 62,8 meter en een obstakelvrije hoogte van 7 meter:

- Elk zaaldeel heeft een omvang van 15,4 x 30 meter en is geschikt voor belijning voor een reglementair speelveld volleybal, per 2 zaaldelen een reglementair speelveld voor basketbal en per zaaldeel 4 badmintonvelden (reglementair = conform de normen en richtlijnen van NOC*NSF).
- We realiseren hiermee gelijktijdig de hiervoor genoemde benodigde 4 zaaldelen bewegingsonderwijs die voldoen aan de ideale KVLO-maat met daarin per zaaldeel de ook voor het bewegingsonderwijs belangrijke belijning voor een volleybalveld én 4 badmintonvelden.
- Door 1 sporthal met drie neerlaatbare scheidingswanden te maken, is deze ook efficiënt in de verhuurbaarheid van de zaaldelen als een vereniging bijvoorbeeld slechts 1 speelveld nodig heeft en de andere zaaldelen toch gelijktijdig verhuurd kan worden aan andere verenigingen.

Er is een Ruimtelijke Functioneel Programma van Eisen voor de sporthal met deze omvang opgesteld met daarin een ruimtestaat voor de totale sporthal (door de architect definitief te maken), met op hoofdlijnen de m²'s zoals genoemd in navolgende tabel.

Uitgangspunt sportprogramma KWC Beethovenlaan (nieuwbouwdeel sport)	
Benodigde ruimtebehoefte sportruimte	2.260 m ²
Benodigde ruimtebehoefte sport gerelateerde ruimten (kleedkamers e.d.)	900m ²
Benodigde ruimtebehoefte horecavoorzieningen (kantine plus annexen)	250m ²
Benodigde ruimtebehoefte algemene ruimten (entree, hal, kantine, kantoren, etc.)	290 m ²
Totale ruimtebehoefte Sport Beethovenlaan	3.700 m ²

Energie

Er bestaat een kans dat niet alle gevraagde energie beschikbaar is. Daarom wordt als uitgangspunt benoemd dat er energiebewust wordt ontworpen zodat de functie een zo klein mogelijke energiebehoefte heeft.

Parkeerbehoefte

Het parkeren voor zowel auto als fietsparkeren dient op eigen terrein opgelost te worden. De parkeerbehoefte wordt bepaald op basis van de vastgestelde parkeernormen. Het is voor deze ontwikkeling niet mogelijk om het parkeren af te kopen.

Sportveld

Op het terrein is een sportveld dat nu vooral door Het KWC gebruikt wordt. Helaas niet het gehele jaar door omdat de kwaliteit van het veld (te veel water) dit niet toelaat. De wens is om met de aanpassingen aan het terrein er ook voor te zorgen dat dit sportveld beter bruikbaar is en ook buiten de schooluren gebruikt kan worden door de wijk (of wellicht andere sportactiviteiten).

Water

Bij toename van verhard oppervlak dient watercompensatie gerealiseerd te worden. Vanaf 1 januari 2026 heeft het Waterschap nieuwe strengere compensatienormen.

Bij de keuze van het type bergingsvoorziening hanteren we de trits vasthouden-bergen-afvoeren wat zich uit de in de volgende voorkeursvolgorde:

- Hemelwater vasthouden door hergebruik of infiltratie (indien mogelijk);
- Hemelwater bergen in open water (of droogvallende watergang);
- Hemelwater brengen naar kunstmatige bergingsvoorzieningen (wadi, bassins, kratten, kelders).

Op grond van het Water en Rioleringsprogramma 2025-2029, WRP, houden we bij nieuwe ontwikkelingen het volgende aan:

- Een volledige gescheiden inzameling en verwerking van het afval- en hemelwater;
- Ieder perceel verwerkt 50 mm neerslag (infiltreren, vasthouden en/ of bergen) in een eigen voorziening. Daar waar dit niet mogelijk is, is het alternatief een daarvoor bestemde (extra) voorziening in het plangebied;
 - o De voorziening voert de eerste 24 uur alleen vertraagd af;
 - o De voorziening is in maximaal 60 uur weer volledig beschikbaar.
- De openbare ruimte is zo ingericht dat een bui van 70mm in één uur niet leidt tot niet acceptabele wateroverlast. Bij vitale en kwetsbare functies geldt dit voor een bui van 90 mm in één uur.

5. Bestaand beleid

Bestuursakkoord

In het bestuursakkoord wordt benadrukt dat goed onderwijs vraagt om goede duurzame schoolgebouwen (met een goed binnenklimaat) en groene schoolpleinen.

Omgevingsvisie Culemborg

In de omgevingsvisie staat al het gemeentelijke beleid over de leefomgeving. Specifiek over onderwijs staat in de Omgevingsvisie dat het aanbod van het onderwijs in Culemborg al erg goed is. Culemborg wil het aanbod behouden en waar mogelijk verbreden, bijvoorbeeld met meer praktisch onderwijs. Het aanwezige openbaar onderwijs willen we in zowel Culemborg West als in Culemborg Oost behouden. Dit doen we vooral door in te zetten op samenwerking. We geven uitvoering aan het Integraal huisvestingsplan onderwijs (IHP), van waaruit we de kaders stellen voor investeringen in onderwijshuisvesting.

Integraal Huisvestingsplan (IHP) Onderwijs

Het Integraal Huisvestingsplan (IHP) Onderwijs van Culemborg is een door de gemeenteraad vastgesteld plan uit 2023 dat de toekomstvisie en benodigde investeringen voor alle schoolgebouwen in de stad schetst voor de komende 30 jaar, met het KWC als eerste prioriteit voor vernieuwbouw. Het KWC, een middelbare school met ongeveer 1600 leerlingen, is de eerste school die wordt aangepakt met een plan voor vernieuwbouw.

Circulariteit

Culemborg streeft ernaar in 2050 een circulaire stad te zijn met een focus op het kringloopmodel en het verminderen van afval door te consuminderen en hergebruik te stimuleren. Van de 4 circulaire uitgangspunten (gebruik wat er al is, voorkom afval, biobased, en remontabel) zetten we voor dit project in op remontabel bouwen en het voorkomen van afval. Dat past ook het beste bij het gebruik van een schoolgebouw. Bij de keuze voor een architect is het een voorwaarde dat de partij ervaring heeft met het ontwerpen van een circulair schoolgebouw.

Groen

Het beleid ligt vast in het PvE openbare ruimte en in het groenbeleidsplan, Biodiversiteitsplan en de Woonvisie bijlage Natuur inclusief bouwen. Een flora fauna Quicksan is landelijke verplichting om te voldoen aan wet natuurbescherming.

Verkeer

Belangrijke beleidsdocumenten zijn Nota parkeernormen, het Parkeercompensatiefonds Beleidsregels 2014 en het Reglement beheer Parkeercompensatiefonds 2014.

Klimaatadaptief

De locatie biedt veel ruimte aan groen en open bodem zoals de sportvelden. Het huidige schoolplein is versteend en gevoelig voor hittestress. Door in het plan de buitenruimte anders in te richten met meer bomen en groen wordt de hittestress verminderd en komt er ook meer ruimte voor biodiversiteit. Het nieuwe schoolgebouw biedt mogelijkheden om warmtewerende maatregelen zoals zongericte gevel uit te voeren, waardoor het binnenklimaat verbetert.

6. Van concept naar definitieve nota van uitgangspunten

Deze paragraaf wordt opgesteld na participatie en zal onderstaande aspecten bevatten.

Het college van B&W heeft op 11 november 2025 een concept versie van deze nota van uitgangspunten vastgesteld. Hier heeft zij de gemeenteraad over geïnformeerd. Op 9 december heeft een gesprek met belanghebbenden over de uitgangspunten plaatsgevonden. Ook de Adviesraad fysieke leefomgeving heeft een advies ingediend. In Bijlage 5 is het participatieverslag toegevoegd. Hierin zijn alle opmerkingen opgenomen. Ook is op alle vragen een antwoord gegeven en is aangegeven of het tot wijzigingen heeft geleid. De participatie heeft niet tot wijzigingen van uitgangspunten geleid. Wel is hier en daar tekstueel de Nota van Uitgangspunten aangescherpt.

Bijlage 1 Milieuaspecten

Milieuzonering

Het plangebied heeft al een maatschappelijke functie, afstanden tot omliggende gevoelige of milieubelastende functies veranderen niet. Geen akoestisch onderzoek industrielawaai of geuronderzoek nodig.

Externe veiligheid

De school geldt als een kwetsbaar gebouw te beschermen vanwege externe veiligheidsrisico's. Vlakbij de school ligt een LPG tankstation. De contour van het plaatsgebonden risico (PR10-6) ligt buiten het ontwikkelgebied. Het westelijke deel KWC terrein ligt binnen aandachtsgebied. Het plan vraagt nog uitwerking (en overleg met EV-specialisten ODR en VRGZ) over te nemen maatregelen en verantwoording van restrisico externe veiligheid.

Geluid

Een schoolgebouw wordt gezien als een geluidgevoelig object, dus moet er voor nieuwbouw een akoestisch onderzoek worden uitgevoerd. Hierin moeten de optredende waarden (zowel op de gevel als qua binnen niveau) worden beschreven. En waarin wordt gemotiveerd of en zo ja welke maatregelen (bron- overdracht of ontvangende maatregelen) noodzakelijk zijn.

De Rijkstraatweg en Beethovenlaan hebben geluid niveau 51-55 dB. Dit heeft vooral invloed op het westelijk deel van het terrein.

Het is nodig om akoestisch onderzoek uit te voeren. Hierin moeten de optredende geluidwaarden op de gevel en binnen niveau worden beschreven en worden gemotiveerd of en zo ja welke maatregelen (bron- overdracht of ontvangende maatregelen) noodzakelijk zijn.

Bodem

Op basis bodemkwaliteitskaart valt het gebied onder functie wonen. Vanwege de bouwwerkzaamheden en het toevoegen van een bodemgevoelig gebouw is in ieder geval een **historisch bodemonderzoek conform NEN 5725** nodig. Uit het historisch bodemonderzoek kan blijken dat er nog aanvullend bodemonderzoek nodig is.

Archeologie

Voor een deel van het plangebied gelden archeologische waarden. Aan de bepalingen uit het bestemmingsplan zal voldaan moeten worden.

Luchtkwaliteit

Luchtkwaliteit is geen aandachtspunt. De waardes vallen binnen de EU grenswaarde.

Stikstof

Ondanks dat de afstand tot Natura 2000 gebied redelijk groot is (ongeveer 6,6 kilometer) is stikstofdepositie niet geheel uitgesloten. Daarom is een stikstofdepositie-onderzoek (incl. AERIUS-berekening aanlegfase en gebruiksfase) nodig, waarbij onder de aanlegfase ook voorbereidende werkzaamheden zoals sloop en bouwrijp maken vallen.

m.e.r.

Het plan is als project niet genoemd in Bijlage V van het Omgevingsbesluit.

Bijlage 2 Onderbouwing programma onderwijs en sport

Programma Onderwijs

Het hoofdgebouw heeft een footprint van 5.899m² en is opgebouwd uit drie bouwdelen, afkomstig uit verschillende bouwjaren. Naast het hoofdgebouw is op het terrein ruimte voorzien voor auto parkeren, een fietsenstalling, een schoolplein, een multifunctioneel sportveld van circa 60x155m, een 3x3 basketbal- en een Multisportveld. Het hoofdgebouw van het KWC bestaat uit drie bouwdelen en heeft verspreid over deze bouwdelen 4 gymzalen. Bouwdeel 1 is het oudste bouwdeel en is gebouwd in 1966. Vanwege de koppeling van installaties en de slechte constructieve staat van bouwdeel 2, gebouwd in 1995, is ook deze in het IHP benoemd als zijnde toe aan vernieuwing.

Naast regulier onderwijs biedt het KWC vanuit een samenwerking met CPOB tevens Agora onderwijs aan in een doorgaande leerlijn van 4-18 jaar. Gezien de onderwijsvisie van Agora afwijkt van regulier onderwijs heeft deze onderwijsvorm ook een andere huisvestingsbehoefte. Dit maakt dat in het IHP Agora onderwijs is opgenomen voor implementatie binnen de hoofdlocatie van het KWC.

Door het slopen en nieuwbouwen van bouwdelen 1 en 2 op de huidige plek van het gebouw wordt op een optimale manier gebruik gemaakt van de ruimte op het perceel en ontstaat een gunstige verbinding met zowel locatie Gershwinhof als de sportvelden. Middels nieuwbouw kan er een nieuwe structuur gerealiseerd worden die optimaal past bij het onderwijsconcept en de gewenste flexibiliteit/multifunctionele inzetbaarheid van een nieuw schoolgebouw. Dit biedt tevens ook voordelen voor de toekomstbestendigheid van het gebouw. De beoogde nieuwbouw overschrijdt de contouren van het bouwvlak minimaal.

Onderwijs	Sloop	Behoud	Nieuw
Bouwdeel 1	3.779	0	8.910
Bouwdeel 2	6.169	0	0
Bouwdeel 3	0	666	0
Subtotaal	9.948	666	8.910
	Totaal		9.576

Gezien de totale ruimtebehoefte van 9.576 m² bvo wordt binnen dit scenario ca. 8.910 m² bvo vernieuwd middels nieuwbouw. Hiervoor worden bouwdeel 1 en 2 (11.396 m² bvo) volledig gesloopt. De aansluiting van de nieuwbouw op Bouwdeel 3 bepaalt de positionering van de nieuwbouw op de kavel van het KWC.

Integratie bewegingsonderwijs

Binnen het gekozen scenario is er voldoende ruimte naast de bestaande sportvelden om gymzalen/sporthallen te realiseren. Gezien bouwdeel 3 behouden blijft dienen er min. 4 en max. 6 nieuwe gymzalen/sporthallen gerealiseerd te worden. Dit is echter afhankelijk van de keuze om de 2 bestaande gymzalen in bouwdeel 2 te slopen of apart te renoveren.

Sport	Sloop	Behoud	Nieuw
Bouwdeel 1	464	0	3.164*
Bouwdeel 2	984	0	0
Bouwdeel 3	0	638	0
Subtotaal	1.448	638	3.164
Totaal			3.802

*Uitgaande van 4 nieuwe gymzalen (4x455 m²) en 1 nieuwe sporthal (1x 1.344 m²).

Het te realiseren programma voor sport (w.o. vervanging sporthal Interweij)

Het totaal te realiseren programma is bepaald op basis van:

- Ruimtebehoefte Onderwijs (KWC en basisscholen die nu gebruik maken van sporthal Interweij);
- Ruimtebehoefte Sport (van de sportverenigingen die nu gebruik maken van sporthal Interweij).

Ruimtebehoefte Sport t.b.v. het onderwijs

Voor de bepaling van de ruimtebehoefte voor het onderwijs (VO en PO) gaan we uit van de normatieve behoefte conform de verordening onderwijshuisvesting van de gemeente Culemborg. De ruimtebehoefte voor een eventueel gewenst aanvullend aanbod bovenop deze normatieve behoefte kan door de scholen worden ingehuurd voor zover daarvoor beschikbare capaciteit in de gemeente aanwezig is (uren met lege zaaldelen in deze voorziening, in sporthal Parijsch of overige bestaande gymzalen).

Op basis van de bepaalde normatieve ruimtebehoefte en de interviews met de scholen (onderwijsgebruikers) blijkt dat we voor het primair onderwijs op deze locatie 2 à 3 zaaldelen dienen te realiseren en voor KWC normatief 5 te realiseren zaaldelen. In totaal komen we dus op normatief minimaal 7 op deze locatie benodigde zaaldelen voor het PO en VO. Het bestaande zaaldeel bewegingsonderwijs in het oranje gebouw (gebouwdeel 3) blijft gehandhaafd en is er de keuze om de 2 bestaande gymzalen in bouwdeel 2 te slopen of apart te renoveren. Er dienen in totaal 4 nieuwe zaaldelen op het KWC-terrein te worden gerealiseerd om aan de onderwijsbehoefte te voldoen.

Ruimtebehoefte Sport t.b.v. de (on)georganiseerde sport

Om de voor de georganiseerde sport benodigde ruimtecapaciteit (hoeveelheid en omvang) te kunnen bepalen, hebben er in december 2024 interviews plaatsgevonden met alle sportverenigingen die gebruik maken van sporthal Interweij.

Het te handhaven bestaande zaaldeel bewegingsonderwijs in het oranje gebouw (gebouwdeel 3) staat te afgezonderd van de beoogde sportvoorziening dat we deze niet meenemen als optie om de ruimtebehoefte van sportverenigingen in te kunnen vullen. Dat geldt wel voor de 2 te handhaven bestaande zaaldelen bewegingsonderwijs van bouwdeel 2. Een voorstel is dat deze d.m.v. een tussenliggende nieuwe ontmoetingsruimte (sportkantine) verbonden worden aan de nieuw te realiseren sporthal en zo één samenhangend overdekte maatschappelijke sportvoorziening wordt.

Het volleybal blijkt maatgevend voor de omvang van die totale sportvoorziening. Het volleybal heeft 4 volwaardige speelvelden voor competitie nodig en 2 speelvelden voor in elk geval training en mogelijk ook af en toe in te zetten voor wedstrijden voor jeugd of recreatiecompetities. Met voor dat laatste de mogelijkheid om de bestaande te handhaven zaaldelen in te zetten, dient aanvullend dus een sporthal te worden gerealiseerd met 4 zaaldelen (3 neerlaatbare scheidingswanden).

Bijlage 3 Onderbouwing kwaliteitsniveau onderwijsgebouw

Onderstaande opsomming omschrijft het kwaliteitsniveau zoals vastgelegd in het IHP. Deze is onder te verdelen in wettelijk minimum en een aanvullende kwaliteitsniveau.

Wettelijk minimum:

- Bouwbesluit 2021
- BENG (Bijna Energie Neutraal Gebouw)

Aanvullend kwaliteitsniveau vanuit IHP:

- Energieneutraal voor nieuwbouw (gebouw gebonden), minimum bijna energieneutraal (BENG) voor renovatie/vernieuwbouw.
- Frisse Scholen: minimaal klasse B op alle onderdelen.
- Exploitatiegericht bouwen: toepassen van onderhoudsarme vloer- en wandafwerking en aluminium kozijnen om hoge exploitatiekosten te voorkomen.
- Duurzaam en circulair bouwen: extra isolatie en triple glas. Het betreft keuzes waardoor het gebouw een stap verder gaat dan ENG. Deze keuzes worden nu gemaakt omdat dit gedurende de levensduur van het gebouw lastig is om aan te passen. Voor circulair bouwen is het gemiddelde ambitieniveau aangehouden in de bepaling van het investeringsbedrag. Hierdoor kan bijvoorbeeld de toepassing van groen beton gewaarborgd worden, maar ook een deel van de constructie in hout worden uitgevoerd.
- Hoge mate van flexibiliteit en toekomstbestendigheid: flexibiliteit door niet-dragende wanden zodat er bijvoorbeeld functiewijziging plaats kan vinden (tussentijds of bij einde gebruik door school). Ook is er extra transparantie, zijn er meer binnenwandopeningen en zijn er verplaatsbare paneelwanden voor interne flexibiliteit, met name gericht op het faciliteren van onderwijsconcepten waarbij ook buiten het klaslokaal les wordt gegeven.
- Esthetische onderwijskundige kwaliteit: (iets) meer gevelopeningen, een betere Frisse Scholen ventilatie-klasse in gangzones of op leerpleinen als open onderwijslandschap zodat deze ook voor onderwijs gebruikt kunnen worden en (beperkt) betere afwerkingsniveaus. (Voor KWC extra belangrijk gelet op het agora onderwijs waarin veel gebruik wordt gemaakt van leerpleinen)

Aanvullend op de bovenstaande toelichting is het IHP kwaliteitsniveau te beargumenteren middels onderstaande punten:

- BENG is onvoldoende om (voor onderwijshuisvesting) de klimaatdoelstelling van 95% CO₂-reductie te halen in 2050. De huidige gebouwen zullen naar alle waarschijnlijkheid voor 2050 ENG moeten zijn. Om investeringen in de toekomst te voorkomen wordt geadviseerd om direct ENG te realiseren.
- In aansluiting op de visie en ambities van gemeente en schoolbesturen is in het IHP het uitgangspunt Frisse Scholen klasse B toegevoegd. Gezonde huisvesting voor leerlingen en leraren is een randvoorwaarde voor een goed schoolgebouw. Het concept van Frisse Scholen omvat de onderwerpen energie, lucht, temperatuur, licht en geluid. Met name het belang van een goede luchtkwaliteit en voldoende ventilatiemogelijkheden is gedurende de coronapandemie duidelijk geworden. Ook de andere aspecten zoals temperatuur, licht en geluid zijn belangrijk voor een gezond binnenklimaat en daarmee voor een prettige en gezonde omgeving waar leerlingen en leraren veel uren op een (school)dag doorbrengen.
- De omschreven kwaliteitsambities komen eveneens ten goede aan de geformuleerde visie en de integrale definitie van duurzaamheid in het IHP én de duurzaamheidsambities van de gemeente Culemborg (klimaatneutraal in 20240): gezonde, circulaire, exploitabele en toekomstbestendige schoolgebouwen. Schoolgebouwen waarin verschillende

onderwijsvisies een plek kunnen krijgen, die in de toekomst aanpasbaar zijn en waar een comfortabele ontwikkelomgeving verzekerd is.

Bijlage 5 Participatieverslag KWC

Dit participatieverslag gaat over de fase waarin de Nota van Uitgangspunten (hierna NvU) wordt opgesteld. Op het moment dat die wordt vastgesteld door de raad start de ontwerpfase. Dan wordt opnieuw bekeken op welke manier de participatie in die fase vorm krijgt. Het verslag wordt gepubliceerd op de website. Ook wordt het als bijlage aan de NvU toegevoegd dat ter besluitvorming aan de gemeenteraad wordt voorgelegd.

Het participatietraject

De Nota van Uitgangspunten is nog een abstract document dat maakt participatie soms lastig. Er is nu nog geen ontwerp. We hebben twee doelen met deze participatieronde:

- Informeren van omwonenden/ stakeholders over deze stap;
- Wensen ophalen over de inrichting van het schoolterrein. Dit vanuit de ambitie om het schoolterrein openbaar toegankelijk te maken zodat dit ook door de buurt gebruikt kan worden.

De Nota van Uitgangspunten is een resultaat van enerzijds beleidskaders en anderzijds de uitkomsten van een haalbaarheidsonderzoek dat is vastgesteld door de raad. Daarnaast is er een financieel kader. Uitkomsten vanuit participatie wegen/ toetsen we aan deze kaders. Waar mogelijk nemen we input mee.

Voor alle doelgroepen (KWC, leerlingen, omwonenden, nabije stakeholders zoals supermarkten en benzinestation, sportverenigingen en adviesraad fysieke leefomgeving) is het niveau voor deze fase meeweten. Voor wat betreft invulling van de buitenruimte vragen we de doelgroepen om mee te denken.

We hebben de omwonenden en overige stakeholders uitgenodigd voor een inloopavond. Op 9 december worden omwonenden en stakeholders uitgenodigd op het KWC. We hangen panelen op met informatie over de belangrijkste onderwerpen in het NvU. De projectgroep is (deels) aanwezig om vragen te beantwoorden. Op één poster kunnen aanwezigen notities plakken met ideeën over de inrichting van de buitenruimte.

Inbreng en resultaat

Op 9 december heeft 's avonds (van 18.30 tot 20.30) de inloopavond plaatsgevonden. Op de avond waren ongeveer 30 bewoners, 5 raadsleden en vertegenwoordiging van een sportvereniging. Aan de hand van posters met de belangrijkste uitgangspunten en de planning konden de aanwezigen vragen stellen of hun ideeën over de buitenruimte inbrengen. Het projectteam was aanwezig om de vragen te beantwoorden.

Daarnaast konden omwonenden ook via de mail hun vragen stellen. Hiervan hebben 2 bewoners gebruik gemaakt. De adviesraad Leefomgeving heeft een advies opgesteld.

Onder het kopje Resultaat en verwerking zijn alle vragen, ideeën en het advies opgenomen. Per vraag, idee of advies is aangegeven of dit geleid heeft tot wijziging van de NvU.

Vervolgafspraken

Voor deze fase zijn er geen vervolgafspraken. Hierna wordt aangegeven of de opmerkingen wel of niet leiden tot een wijziging van de Nota van Uitgangspunten. In de volgende fase worden bewoners weer betrokken als er een eerste ontwerp is voor de school.

Terugkoppeling

Zoals aangegeven wordt het verslag op de website geplaatst.

De avond is goed verlopen. Bewoners konden goed hun vragen stellen en de benodigde informatie was aanwezig. Tijdens de inloopavond werd wel de suggestie gedaan om een volgend inlooppmoment overdag te organiseren. Er wonen veel ouderen die 's avonds niet graag weg gaan. We houden hier bij een volgend moment rekening mee.

Resultaat en verwerking

Vraag	Antwoord	Wijziging NvU
Buitenruimte		
De Campus is buiten zicht en sociale controle ontbreekt. Meer aan Beethovenlaan laten grenzen.	Vanaf de Beethovenlaan is er voldoende zicht op de school, de sporthal, de fietsenstalling en campusplaza (plein). Tussen de school en de sporthal is een brede opening gemaakt zodat het plein vanaf de Beethovenlaan grotendeels zichtbaar is.	Geen.
Hoe veilig blijft het terrein in de avond?	Bij de verdere uitwerking van het plan gaan we onderzoeken hoe we ervoor kunnen zorgen dat de campus in de toekomst sociaal veilig voelt en is. Gedacht kan worden aan maatregelen zoals het (deels) afsluiten van de campus in de nachtelijke uren, goede verlichting, kijken naar bezoekersstromen, plaatsing van ramen en de situering van bepaalde voorzieningen zoals de kantine van de sporthal.	Geen.
Is het duidelijk dat het openbaar is?	Het terrein van het KWC en de sporthal wordt openbaar of semi-openbaar. Dit maken we o.a. duidelijk door omheining, toegangspoorten en een andere materialisering t.o.v. de openbare ruimte. In de ontwerpfase gaan we dit uitwerken.	Geen.
Hoe openbaar worden de sportvelden?	De sportvelden worden door de school gebruikt. Of deze na schooltijd gebruikt kunnen worden door de buurt is iets wat we onderzoeken in de ontwerpfase.	Geen.
Als het openbaar wordt, is er dan geen kans op overlast van jeugd?	We nemen deze overweging mee in de ontwerpfase. Want er is inderdaad kans op overlast. We gaan onderzoeken of het (deels) openbaar wordt en hoe we dit dan op een goede manier kunnen vormgeven.	Geen.
Meerdere bewoners zijn tegen verlichting en gebruik sportveld in de avonden.	We snappen de zorg. Vooralsnog zijn de sportvelden voor de school en niet voor andere gebruikers. Voor de school is er geen verlichting nodig.	Geen.
Positief over toegankelijkheid terrein mits voor wandelaars.	We onderzoeken in welke vorm het terrein openbaar /toegankelijk wordt. Als dit inderdaad kan dan is dat voor wandelaars. Er is in ieder geval geen sprake van doorgaande fietsroutes.	Geen.

Kan er een speelveld voor de kinderen uit de buurt komen?	We maken niet specifiek een speelveld voor kinderen uit de buurt. Wel zoeken we naar het combineren van functies. Mogelijk kunnen voorzieningen voor de school dus ook gebruikt worden door kinderen uit de buurt. We onderzoeken deze mogelijkheden in de ontwerpfase.	Geen.
Heg en beplanting langs het sportveld is eenzijdig en dood, graag meer aandacht voor het onderhoud.	Beheer hiervan ligt niet bij de gemeente, maar bij KWC.	Geen.
Kan er een brug voor wandelaars komen in het verlengde van brug naar Caetshage.	In het kader van de veiligheid en het mogelijk deels afsluiten van het terrein willen we de entrees tot het terrein zoveel mogelijk beperken. Er komt dus geen brug vanaf Caetshage naar het terrein. De entrees tot het terrein bevinden zich aan de Beethovenlaan.	Geen.
Gebouw		
Hoe voorkomen we dat de sporthal een te groot en massaal gebouw wordt?	De sporthal heeft een minimale maat vanwege de beoefening van de diverse sporten. De sporthal krijgt een maximale bouwhoogte van 12 meter. De huidige KWC school heeft een bouwhoogte van ongeveer 10 meter. Wel plaatsen we de sporthal zoveel mogelijk midden op het terrein. Daarnaast proberen we de sporthal minder massaal te laten lijken door variatie aan te brengen in de architectuur en veel groen op of om het gebouw te plaatsen.	In hoofdstuk 1 toevoegen wat de huidige hoogte van de bebouwing is.
Wordt mijn uitzicht behouden (het mag niet hoger worden)?	Het nieuwe schoolgebouw krijgt een maximale bouwhoogte van 10 meter. De huidige KWC school heeft een bouwhoogte van ongeveer 10 meter. De bouwhoogte blijft dus ongeveer gelijk. Het gebouw wordt in bouwoppervlak wel groter en komt meer naar voren ten opzichte van de huidige situatie.	Geen.
Verkeer & Parkeren		
Komen er fietsers via de Meerkade? Kan Meerkade het authentieke karakter behouden.	Er vinden geen wijzigingen plaats aan de Meerkade. Er komt dus geen extra ontsluiting via de Meerkade. De Meerkade behoudt daarmee het 'authentieke karakter'.	Geen.

<p>Komen er wel genoeg parkeerplaatsen op het terrein zodat ze niet in de wijk gaan staan?</p> <p>De gereserveerde ruimte lijkt veel te klein, helemaal als er toernooien plaatsvinden.</p>	<p>Het aantal te realiseren parkeerplaatsen wordt vastgesteld op basis van de vigerende Nota Parkeernormen. In dit document is het benodigd aantal parkeerplaatsen per voorziening vastgelegd. Hierbij wordt rekening gehouden met de parkeervraag van de verschillende voorzieningen op verschillende momenten.</p> <p>Een uitgangspunt is dat de parkeervraag volledig op eigen terrein wordt opgelost. Er worden dus zoveel parkeerplaatsen als nodig gerealiseerd, om dit te garanderen.</p> <p>De poster, getoond op de inloopavond, gaf enkel weer waar de locatie van de parkeerplaatsen zich gaat bevinden. Hierop is de totale omvang van de parkeercapaciteit niet af te leiden. Het benodigd aantal parkeerplaatsen bepaald de restruimte en daarmee samenhangend de mogelijke grootte van het sportveld.</p>	<p>Geen.</p>
<p>Aandacht voor een goede inrit, niet bij de woningen maar bij de kruising. En zorg ervoor dat er geen opstoppingen ontstaan.</p>	<p>De exacte locatie van de inrit is nog in onderzoek. De afdeling verkeer van de gemeente deelt de wens de inrit te realiseren bij de kruising. De verwachting is dat de sportfaciliteiten in de avond wat extra verkeer genereren ten opzichte van nu. Dat zal echter minder zijn dan de school overdag aan verkeer (op dit moment) genereert. De Beethovenlaan, als omliggende wegennetwerk, heeft ruim voldoende capaciteit om dit extra verkeer soepel te verwerken.</p>	<p>Geen.</p>
<p>Overig</p>		
<p>Hoe wordt mogelijke schade aan de in de buurt gelegen woningen door bijvoorbeeld heien, of andere (trillende) werkzaamheden voorkomen.</p>	<p>Dit is een onderwerp voor de uitvoering. De werkzaamheden worden zo uitgevoerd dat dit geen gevolgen mag hebben voor de omgeving. Een onderdeel van deze fase (uitvoering) is een opname van de omgeving (zowel gebouwen als buitenruimte) waardoor eventuele schade als gevolg van werkzaamheden geconstateerd kan worden.</p>	<p>Geen.</p>

Kan er gehandhaafd worden op parkeerverbod aan de Schubertlaan?	Verzoek is de dag na de inloopavond gedaan bij Team Handhaving.	Geen.
Kan er gehandhaafd worden op het overhangend groen op het trottoir langs de Bachlaan & Chopinlaan?	Verzoek is de dag na de inloopavond gedaan bij Team Handhaving.	Geen.
De verlichting bij de zebra's op de Rijksstraatweg is uit.	Dit heeft te maken met elektriciteit. Er zijn storingen op diverse delen. De gemeente heeft hierover contact met Liander.	Geen.

Adviesraad fysieke Leefomgeving		
Vraag	Antwoord	Wijziging NvU
Bij Nota "In deze eerste (initiatief-) fase van het project is nog niet alles bekend." Als nog niet met samenwerkingspartners en interne afdelingen is afgestemd, beschrijf dit dan.	Hiermee bedoelen we dat we nu in de kaderstellende fase zijn. We weten nog niet alles omdat we van grof (hoofdlijnen) naar fijn (details) werken. Alles wat we nu weten is afgestemd met alle betrokkenen.	Geen.
Bij Inleiding, Bladzijde 6: 'Groen en biodiversiteit; de omgeving zoals het schoolplein is groen en openbaar toegankelijk': kan specifieker worden beschreven. Bijvoorbeeld: "de omgeving zoals het schoolplein is groen ingericht voor zowel mens als natuur".	Op pagina 11 wordt uitgebreid beschreven wat dit betekend. We vullen hier de inleiding niet op aan.	Geen.
Bij 2. Het projectgebied: Groen, biodiversiteit, landschap: "gewenst" en "wenselijk". Dit zijn vage uitgangspunten. Hoe wordt het vertaald in concrete eisen aan het gebouw.	Er staat wenselijk omdat het beleid is, dus niet hard afdwingbaar. Dan zou het als regel opgenomen moeten worden in het omgevingsplan. Zo ver zijn we nog niet. Maar wat belangrijker is, is dat we in de ontwerpfase het gesprek daarover aangaan, het is niet afdwingbaar, maar het goede gesprek is belangrijk.	Geen.
Bij 2. Het projectgebied: Veel van de in het biodiversiteitsplan genoemde ambassadeurssoorten zijn ongeschikt voor deze locatie en ontwikkeling. Geef de soorten met naam aan waarvoor wat gedaan moet worden.	Dat klopt inderdaad, niet alle soorten zijn geschikt. Het is aan de ontwikkelaar om de juiste keuze te maken in de soorten uit het biodiversiteitsplan. Misschien worden we wel verrast door een prachtig plan geschikt voor kamsalamanders. Er ligt aangrenzend aan het plan een rivier (de Meer).	Geen.
Bij 2. Het projectgebied: 'Zorg voor groene verbindingen langs en door het gebied van kwaliteit': "Van kwaliteit" Wat betekent dit?	Kwaliteit betekent een aantrekkelijke route voor flora en fauna.	We scherpen dit aan in de NvU.

<p>Bij 2. Het projectgebied: Waarom wordt de Quicksan flora en fauna benoemd als dit een wettelijke verplichting is.</p>	<p>Wordt standaard toch nog een keer vermeld, omdat dit regelmatig vergeten wordt door ontwikkelaar. Ook heeft het een lange doorlooptijd dus is het van belang om hier vroeg mee te beginnen.</p>	<p>Geen.</p>
<p>Bij 3. Ruimte – massa: Bij de bepaling van de stedenbouwkundige opzet, inpassing van de bouwkundige massa op deze plek, is er uitgegaan van cultuurhistorische elementen zoals strokenverkaveling. Hoe vertalen natuurlijke kenmerken/looplijnen van de omgeving (zoals kronkelende watergangen) zich in het ontwerp? Waarom gaat extra aandacht uit naar de architectuur van de voorgevel? Gaat het ‘representatieve beeld’ niet ten koste van andere prioriteiten als ‘duurzaamheid’?</p>	<p>De stedenbouwkundige opzet is tot stand gekomen door middel van een uitgebreide variantenstudie. Hierbij is per variant bekeken wat het doet met de vele verschillende criteria waaronder het (cultuurhistorisch) landschap. De gekozen variant volgt met de bebouwing niet de oorspronkelijk strokenverkaveling, omdat er gekozen is voor een zichtlijnen en groene assen tussen de Beethovenlaan en de Meerkade. Dit is dan ook een fout in de nota van uitgangspunten. Het is wel mogelijk dat we in de landschappelijke inrichting van het terrein inspiratie halen uit de oorspronkelijke strokenverkaveling.</p> <p>De voorgevels van de gebouwen krijgen extra architectonische aandacht, omdat ze aan de doorgaande Beethovenlaan zijn gepositioneerd en bewoners op de voorgevels uitkijken. Daarnaast krijgen ook de gevels die grenzen aan campus plaza of het plein extra aandacht. Het maken van een representatieve voorgevel en een duurzame voorgevel kunnen zeker samengaan. Het is belangrijk dat de school aan de voorkant ook een duurzame uitstraling heeft.</p>	<p>Verwijderen in de NvU: “de oorspronkelijke strokenverkaveling” (p. 13).</p>
<p>Bij 4. Het te realiseren programma (kwaliteit): Is op dit moment een termijn van 5 jaar als terugverdientijd niet aan de korte kant?</p>	<p>Deze terugverdientijd geldt alleen voor bestaande bebouwing. Dit volgt niet duidelijk uit de tekst en passen we aan.</p>	<p>Toevoegen dat dit voor bestaande bebouwing geldt.</p>
<p>Bij 4. Het te realiseren programma: Financiële randvoorwaarden en uitgangspunten: Kunnen hier niet beter de kengetallen van 2025 i.p.v. die van 2023 gebruikt worden.</p>	<p>Het IHP uit 2023 is het financiële uitgangspunt. We kijken in de ontwerpfase wat er allemaal kan binnen financiële kaders. Mocht een ontwerp om andere financiële uitgangspunten vragen dan leggen we dit bij het definitieve investeringskrediet aan de raad voor.</p>	<p>Geen.</p>

<p>Bij 4. Het te realiseren programma: ‘Echter, indien de middelen door onvoorziene omstandigheden niet toereikend zijn, kan afgeweken worden naar het wettelijk minimum.’ Kan er gezocht worden naar scenario’s die budgetbeperking kunnen compenseren met andere maatregelen dan reductie op duurzaamheidseisen richting het wettelijke minimum (bijv. kleinere projectomvang, opzet, meer hergebruik of bouwfasering ed.)?</p>	<p>In het geval dat de middelen niet toereikend wordt vanzelfsprekend onderzocht welke optimalisaties er mogelijk zijn, voordat er afgeweken wordt naar het wettelijk minimum. Maar sommige zaken zijn niet te beïnvloeden zoals de projectomvang. De omvang van het gebouw is bepaald op basis van de leerling prognoses.</p>	<p>Geen.</p>
<p>Bij 5. Bestaand beleid: Circulariteit Hoe wordt het onderwerp ‘remontabel’ en ‘het voorkomen van afval’, ingevuld?</p>	<p>Dit is vooral toekomst gericht, waarbij we kijken hoe we de hoeveelheid sloopafval in de toekomst gaan voorkomen, bijvoorbeeld met een materiaalpaspoort, losmaakbare verbindingen, en een remontabel ontwerp waarbij op maximale flexibiliteit wordt ingezet. We willen een studie laten uitvoeren om te kijken of er nog potentie in de te slopen gebouwen zit.</p>	<p>Geen.</p>
<p>Onder 2. Het projectgebied staat “De twee oudste gebouwen voldoen niet en worden gesloopt.” Waaraan voldoen ze niet? Monumenten (gemeentelijke, industrieel erfgoed...) voldoen ook niet aan de huidige bouwtechnische eisen. KWC schoolgebouwen zijn wel materieelerfgoed en zouden als iconen van Culemborg ook kandidaten voor gemeentelijke erfgoed kunnen zijn. Kunnen we als AFL analyse van scenario’s ‘sloop/nieuwbouw’ ontvangen?</p>	<p>Het gebouw voldoet niet alleen bouwtechnisch niet maar ook niet aan de functionele eisen (niet passend bij het huidige onderwijs en kostbaar om daaraan alsnog aan te passen). De keuze voor het scenario is in juni 2024 door de raad gemaakt. De stukken (ook het haalbaarheidsonderzoek) zijn te vinden via deze link: Agenda Culemborg - Raadsvergadering donderdag 27 juni 2024 19:00 - 23:30 - iBabs Publieksportaal</p>	<p>We voegen toe dat het ook functioneel niet voldoet.</p>
<p>Waarom passen overige 2 circulariteitsaspecten ‘hergebruik’ en ‘biobased’ niet het beste bij het gebruik van een schoolgebouw?</p>	<p>Schoolgebouwen moeten aan zeer strenge eisen voldoen, 2e hands materiaal ligt niet voor de hand.</p>	<p>Geen.</p>
<p>Groen Opmerking AFL: De term groen is beperkt. Het gaat in dit geval om meer dan groen, namelijk:</p>	<p>Het gaat hier vermoed ik over de titel boven het stukje tekst? Dan ben ik het eens dat het gaat over groenblauwe verbindingen, maar binnen de</p>	<p>Geen.</p>

<p>groenblauwe structuren en natuur inclusief.</p>	<p>gemeente is er beleid rond groen en water. Daarin is groenblauwe verbindingen een onderwerp.</p>	
<p>Een flora fauna QuickScan is landelijke verplichting om te voldoen aan wet natuurbescherming. “</p> <p>Opmerking AFL: Dit klopt niet. Met de QuickScan voldoe je niet aan de wet. Het is slechts een middel om aan te tonen wat er nodig is vanuit de wet. Overigens is de wet natuurbescherming opgegaan in de Omgevingswet. Daarnaast is nog niks opgenomen over (groen)beheer in deze nota. Het kan goed zijn om daar nu al wat over te zeggen. Bijv. aangeven dat nu al budget en capaciteit gereserveerd moeten worden om het beoogde groene schoolplein, de groene gevels en groen dak te beheren.</p>	<p>Op pagina 11 staat: Negatieve effecten op met name gebouwbewonende beschermde soorten zijn niet op voorhand uitgesloten. Daarom is in ieder geval een quickscan flora fauna nodig.</p> <p>Mogelijk blijkt op basis van de quickscan dat er nog aanvullende natuuronderzoeken (bijv. vleermuis, huismus), mitigerende maatregelen en/of een natuurvergunning nodig zijn. Zoals eerder aangegeven. Er is budget in 2023 vastgesteld. Daar veranderen we nu niets aan. Bij definitieve ontwerp wordt een investeringskrediet voorgelegd aan de raad.</p>	<p>Geen.</p>
<p>Hoe is er rekening gehouden met zongerichte/werende verkaveling in massastudie van de stedenbouwkundige opzet (voor klimaatadaptatie maar ook bijv. voor energietransitie)?</p>	<p>In de variantenstudie is bekeken wat de stedenbouwkundige opzet van gebouwen doet met bezonning en schaduwwerking op de directe omgeving en op het terrein zelf. Voor alle varianten waren de uitkomsten voor bezonning en schaduwwerking nagenoeg gelijk. Als het gaat om warmte werende maatregelen op het terrein komt het denk ik vooral neer op veel bomen en ander groen rondom en op de gebouwen, overstekken en buitenzonwering.</p>	<p>Geen.</p>
<p>Kan er gekeken worden naar alternatieven met hoogwaardige duurzame materialen? Waar staan aanvullende kwaliteitseisen aan ‘remontabele bouwen’ die beaamd wordt onder 5. Bestaand beleid/Circulariteit?</p>	<p>Die staan niet uitgewerkt, dat is per project een onderzoeksvraag tijdens de ontwerpfase. Het IHP is uitgangspunt met de daarin vastgestelde eisen en budget.</p> <p>Dat zijn de eisen uit Het Nieuwe Normaal, gericht op Paris Proof Bouwen: Het Nieuwe Normaal Cirkelstad.</p>	<p>Geen.</p>
<p>Kunnen qua duurzaamheid alle 4 circulaire uitgangspunten als uitgangspunt benoemd worden</p>	<p>Het budget is wel leidend. Ook hier kijken we in ontwerpfase wat er wel en</p>	<p>Geen.</p>

en niet de mogelijkheid te bieden om deze te beperken vanwege bijv. kosten.	niet kan. Zoals benoemd het IHP is leidend.	
---	---	--